

Љубиша **ВИДИЋ**

У ТРАГАЊУ ЗА ИЗГУБЉЕНИМ КОНТИНУИТЕТОМ

Шире сагледавање ове теме одвело би нас у оне духовне сазнајности којим индивидуални песнички чин повире у антрополошке и социолошке слојеве у трагу ка митском и традиционалном. Међутим, митско у модерној поезији није традиционализам, већ духовна спознаја којој је традиционално инспиративни топоним. Универзалност поезије превазилази национално за себе, традиционално за себе.

Чак и када у својој бразди вуче однос према традиционалном у најлешем светлу, чак и кад се у истом трагу нађу друге друштвене форме, индивидуалност песника је неприкосновена. А млаз којим ће његова енергија избити, вечно је тајанствен и непредвидив. Како се у овом смислу, једна од форми према традицији, однос према наслеђу, трансформише у нашем савременом песничком тренутку.

Заправо, шта је то наслеђе?

Сужавајући га тек на мали историјски контекст, на време од пола века после оптерећујућих послератних година друштвеног једноумља, затамњеног у духовном ропству, савремени песник је завапио за континуитетом који није имао. Био је то двоструко тежак тренутак: наћи себе у дубоком историјском простору који је ионако сав покидан у ветрометинама ове европске раскрснице, и свом сопственом времену тешком у једностраности. Национално и духовно биће састављаће се, отуда у оној инспирацији која се може материјализовати у вредносницама које су како духовне, тако и стварносне природе. Другим речима, песник је први који мора састављати покидане нити. Успоставити унутрашњи поредак ствари. Лечити болна места. Оздрављивати национално биће. Све то искушати на себи. Примити проклетство и прогоиство. Песници су видари. Разговарају и с Богом и с ђаволом. Једна озбиљнија анализа у нашем послератном песничтву би се морала позабавити алегоријом као говором којим се исказивало своје биће и време. Неком својом тангентом додиривала би и алегорија однос према наслеђу, али је то веома дубок и таман глас.

Шта је дакле, наслеђе.

За песничтво овог тренутка онај ренесансни однос који регенерише унутрашњу окренутост собом у своје шире друштвено биће.

Старо наслеђе?

Имам страх од тог питања. Имам доста пријатеља који су писали

аутоесеје. Антоније Маринковић је написао аутоесеј о једној запети, али га је касније боље објаснио критичар Милош Петровић. Песник сам не може објаснити себе боље ио својом песмом. Други, који то исто умеју објашњавајући га, увек објашњавају и себе. Вековима се објашњава Шекспир, а он је само у ономе што је написао. Јан Кот јесте Шекспиров, али и сопствен угао. Лаза Костић је шекспировски, али и костифевски угао. Чак и кад покуша себе да објасни песник је и даље у песми. Спознаја о себи кроз наслеђе прострујала је онолико колико је песник био себе друштвено свестан.

Може ли наслеђе једном песнику бити старо ћебе у које се умотавала избегличка породица једне ратне зиме у годинама његовог детињства. Очево наговор да треба ићи на студентске демонстрације које прочишћавају наше ужабокрене душе. У музеју тајни пољубац Карађорђевог мача. Камен у Милентији који песник краде и темеље порушене цркве реконструисне у једну од најлепших цркава у Деспотовој Србији. Камен у припрати Студенице који се распада као мождана кора неког тајног небеског знака одозго. Рана у небеском ткиву Србије врх куполе Високих Дечана. Манасија као гнездо химничне љубави која све превасходи. У археолошком парку у Крушевцу пронађена је рука с копљем. Одвојена од тела. Бранилац града само од руке и копља је морао бити моје наслеђе. Закопан доле. Као што је горе над Лазарицом бдео исти отац Филип Вишњић стрелом од гудала.

Код нас се нажалост однос према наслеђу подједнако налази у трагању за континуитетом. У непрестаном страху да смо изгубили трагове у којима јесмо. Отуда у савременој поезији према овој теми толико унесене емоције, концентрације снаге, славља и грча, али и друштвене спознаје. Векови насиља над овим етносом уништавали су његову материјалну културу. Сада се песници одужују духовним дугом. Оним истим примером којим је народни песник чинио српско културно чудо пишући своју историју и истовремено своју библију у народној поезији.

Средњовековно градитељство као један фрагмент наше свеукупне културе тог времена је најближе песничкој духовној реконструкцији. Јер оно је и архитектура и сликарство и наука и религија, и Бог и човек. Немојмо помињати такве ктиторе какви су Милутин, Дечански, Лазар. Враћевшницу подиже челник Радош Поступовић, Враћевшнице има, његовог градитеља нигде. Где су његови двори. Његови дворци. Велуће подиже племић Константин Дејановић. Где је тај човек иза оног трага у којем јесте Велуће. Где је ктитор Каленића. Колико их је који су били два пут смртни. Нису они могли ни из чега направити таква здања. Тих трагова о њима нема. Историја се овде нама играла. Где је ту песник.

Од захуктале књижевности у житијима, хагиографијама, повељама, законоправилима, поезији, све се прекида и до нас стиже тек оно што се сачувало, или по који запис, траг у туђем путописцу, туђем дефтеру... Где је ту песник.

Колико тога треба надокнадити. Од духовне семенке прародитељства која је стварала наш »најужнији камен« Хиландар до најсевернијег у Сентандреји. Од антологије Старо српско песništво Ђорђа Сп. Радојичића, до антологија Мије Павловића и зборника о Св. Сави, Косову, манастирима...

